

Dil hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan, inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitədir. Hər bir insan öz ana dilini yaxşı bilməli və onu qorumaqdır. Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsi ilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır.

21 Fevral bütün dünyada Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi qeyd olunur. 1999-cu ilin noyabrında Banqladeş səfirinin təşəbbüsü əsasında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı fevral ayının 21-ni Beynəlxalq Ana Dili Günü elan etmişdir. Hadisənin tarixi isə bir qədər də əvvələ gedir. 21 fevral 1952-ci ildə Pakistanda benqal dilinin qadağan edilməsinə etiraz olaraq keçirilən aksiyada polis və silahlı qüvvələrin müdaxiləsi nəticəsində 4 nəfər şəhid olub. Banqladeş nümayəndələri fevralın 21-ni məhz həmin şəhidlərin xatirəsinə ehtiram əlaməti kimi Ana Dili Günü adlandırılması haqqında müraciət ediblər. YUNESKO-nun Baş Konfransında 21 fevral Beynəlxalq Ana Dili Günü elan olunub və üzv ölkələrə bildirilib ki, həmin gün məktəblərdə, universitetlərdə Ana dilinin əhəmiyyəti ilə bağlı tədbirlər, konfranslar, seminarlar keçirilsin.

Dünyada məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana Dili Günü hər kəsə öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, onu qorumaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır. Ən sadə şəkildə desək, dil ünsiyyət vasitəsidir. Bununla bərabər dil millətin simasını səciyyələndirən amillərdən biri, bəlkə də, birincisidir. O hər hansı bir xalqın varlığını təzahürü, onun milli sərəvəli, qan yaddaşdır. Bu qənaət tarixin bütün dövrlərində bəşər övladlarının qeyd-şərtsiz qəbul etdiyi, sübuta ehtiyac duyulmayan aksiomdur. Xalqın taleyi, onun mənliliyi, mənəviyyəti və mədəniyyəti olan dil cəmiyyətin təşəkkül və inkişafı ilə birgə yaranır, tərəqqi edir. İnsanın təkamülündə ana dilinin rolu böyükdür. İnsanın doğumu ilə bərabər bəxş olunmuş bu nemətin hər hansı bəhanə ilə qadağan olunması isə cinayətdir. Beynəlxalq Ana Dili Günü hamını bu cinayətə qarşı birləşməyə səsləyir. Bəs bu tarixi günün əhəmiyyəti dünyada özünəməxsus qədim mədəniyyəti, tarixi və olduqca zəngin, ahəngdar bir dili olan 50 milyonluq Azərbaycan xalqı və onun fərdləri qarşısında hansı ümummilli vəzifələri müəyyənləşdirir? Bir sözlə, ana dilimizin qorunması istiqamətində hansı mühüm işləri görmüşük?

Əvvəlcə qeyd edək ki, millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi tarixi hadisə, milli dövlətçilik tarixinin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir. Çünki dilin dövlət dili statusuna yüksəlməsi millətin öz taleyinə sahibliyinin, dövlət qurmaq və qorumaq qüdrətinin, eyni zamanda dilinin zənginliyinin sübutudur. Əgər nəzərə alsaq ki, bu gün planetimizdə yaşayan minlərlə millət və etnik qrup sayı heç iki yüzə çatmayan dövlətlərin bayrağı altında cəmləşib və sayı 200-ə yaxın olan bu dövlətlərin rəsmi dövlət dillərinin sayı 70-i keçmir, onda hər hansı bir millətin öz dilinin öz dövlətində dövlət dili olmasının əhəmiyyətini dərk etmək o qədər də çətin olmaz.

Ana dilimizi qorumaq və inkişaf etdirmək hər birimizin borcudur

dövlətlərin bayrağı altında cəmləşib və sayı 200-ə yaxın olan bu dövlətlərin rəsmi dövlət dillərinin sayı 70-i keçmir, onda hər hansı bir millətin öz dilinin öz dövlətində dövlət dili olmasının əhəmiyyətini dərk etmək o qədər də çətin olmaz. Bu mənada, dilin dövlət dili statusu qazanması, həqiqətən, qürur gətirən tarixi hadisədir. Azərbaycan dili bu tarixi hadisəni yaşayıb. Bu gün dilimizin dövlət statuslu dillər arasında olmasına görə dilimizin mənəvi dirilik atributuna çevrilməsi yolunda böyük fədakarlıqlar göstərmiş, "Dilimiz çox zəngin və ahəngdar dildir, dərin tarixi köklərə malikdir. Şəxsən mən öz ana dilimi çox sevir və bu dilə danış-

sində ana dilinin inkişafı və qorunması istiqamətində əhəmiyyətli sənədlər qəbul edildi. Azərbaycan Konstitusiyasının 45-ci maddəsi ilə hər kəsin ana dilindən istifadə etmək, istədiyi dildə tərbiyə və təhsil almaq, yaradıcılıqla məşğul olmaq hüququ təsbit olundu. Konstitusiyamıza görə, heç kəs ana dilindən istifadə hüququndan məhrum edilə bilməz. 2002-ci il 30 sentyabr tarixdə "Azərbaycan Respublikasında Dövlət dili haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununun qəbul edilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, onun tətbiqi, qorunması və inkişaf etdirilməsi, dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan dili ilə bağlı milli-

qoymuşdur. Bütün bunlar onu bir daha göstərir ki, ulu öndərimizi Heydər Əliyevin ana dilinə qayğı siyasəti bu gün də uğurla davam və inkişaf etdirilir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun regionlarda həyata keçirilməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasında da uğurla davam etdirilir. Muxtar Respublika Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun təşəbbüsü ilə ana dilinə verilən dəyər və qiymətin məntiqi davamı kimi Naxçıvan şəhərində Ana dili abidəsi ucaldılması da bunun əyani və ən diqqətəlayiq təzahürlərindən biridir. Ana dilimizə qoyulan bu abidə ulu Dədə Qorqud hikmətinə, Füzuli şeiriyətinə, Koroğlu nərəsinə, anaların laylasına, ataların öyüdüünə, Vətənin ucaldığına qoyulmuş möhtəşəm bir abidədir. Bu abidə kiçikdən böyüyə hər birimizi önündə səcdə etməyə və saatlarca düşünməyə vadar edən dərin mənəvi əhəmiyyətə malikdir. Bundan başqa, Muxtar Respublikada müxtəlif mərhələlərdə reklam lövhələrində ana dilinin tələblərinə uyğun monitorinqlərin aparılması, ana dilinin tələblərinə uyğun gələn söz və fikirlərdən istifadə imkanlarının artırılması və redaksiyaların həyata keçirilməsi də mühüm tədbirlərdən biri kimi ictimaiyyətinin razılığı ilə qarşılanıb.

Ana dilimiz əsrlərin qan yaddaşı, daş hafizəsidir. Heç bir dilin təsiri əriməyən, şirinliyini, axıcılığını, anlaşılqlığını itirməyən, illər, əsrlər keçdikcə daha da cilalanan və öz layiqli qiymətini alan dildir. Bizim dilimiz bizim üçün nə qədər əhəmiyyət kəsb edirsə, digər dillər də o dili danışan xalqlar üçün onu tələb edir. Çünki ilk sözlərin söyləndiyi və fərdi düşüncələrin ifadə olunduğu ana dili hər bir şəxsin tarixi və mədəniyyətinin təməlidir. Ana dili, milli dil, ünsiyyət dilinin öyrənilməsinə təbliğ etmək də dilçiliklə bağlı əsas məsələ olan çoxdilliliyi təbliğ edir. Dillər ortaq anlaşma və tolerantlıq üçün əsas vasitədir. Bütün dillərə qarşı hörmət, heç bir mədəniyyəti və onun üzvlərini kənara qoymadan sülhün bərqərar olmasında əsas rol amildir. Çoxdillilik, müəyyən bir ərazidə danışılan bütün dillərin harmoniya içərisində mövcudluğu kimi başa düşülür.

Dil real və mücərrəd irsin qorunması və inkişaf etdirilməsi üçün ən mükəmməl bir alətdir. Ana dilinin yayılması üçün atılmış hər bir addım təkəcə dil müxtəliflikləri və çoxdillili tədrisi deyil, həmçinin dilçilik və mədəni ənənələr haqda biliklərin artmasına, qarşılıqlı anlayış, dözümlülük və dialoq üzərində qurulmuş həmrəyliyi inkişaf etdirmək məqsədi daşıyır. Ana dilini qorumaq, inkişaf etdirmək bizim hər birimizin borcudur. Ulu öndərimizin dediyi bu fikirlər isə hər birimizin qarşısında bir vətəndaşlıq vəzifəsi olaraq dayanıb, şüurlarımıza yazılmalıdır: "Biz dünyada öz dilimizlə tək yaşayırıq. Bizim birinci nailiyyətimiz o olmalıdır ki, öz dilimizi Azərbaycanda hakim dil etməliyik. Hər bir azərbaycanlı öz ana dilini bilməlidir, bu dilə səliss danışmalıdır və bu dili sevməlidir... Azərbaycan dilini daha da zənginləşdirmək, daha da inkişaf etdirmək sizin ən müqəddəs borcunuzdur".

Zülfüyyə İSMAYIL,
AMEA Naxçıvan Bölməsinin
böyük elmi işçisi,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kültür İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyəsi əsasında hazırlanıb.

mağım ilə fəxr edirəm" - deyən ümummilli lider Heydər Əliyevə minnətdar olmalıyıq. Ölkəmizdə ana dilinin hərtərəfli inkişafı, işlək dilə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemində yol tapması ana dilimizin gözəl bilicisi, mahir natiq ulu öndər Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşüncülüyü siyasətinin nəticəsidir. Bu siyasətin əsası hələ 1970-ci ildə qoyulub: Heydər Əliyev ana dilində danışmağın dəbdə olmadığı həmin il Bakı Dövlət Universitetinin 50 illik yubileyində

mədəni özünümüdafiə ehtiyaclarının ödənilməsi istiqamətində daha bir addım oldu. Bu sənəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımıza və onun dilinə tükənməz məhəbbətinin, qayğısının parlaq nümunələrindən biridir. Bu ənənələri ölkə Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir. Dövlət başçısının müxtəlif vaxtlarda imzaladığı "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında", "Azərbaycan Milli ensiklopediyasının hazırlanması haqqın-

Əvvəlcə qeyd edək ki, millətin dilinin dövlət statusuna yüksəlməsi tarixi hadisə, milli dövlətçilik tarixinin qızıl səhifəsidir. Bu məqam millətin millət olaraq təsdiqidir. Çünki dilin dövlət dili statusuna yüksəlməsi millətin öz taleyinə sahibliyinin, dövlət qurmaq və qorumaq qüdrətinin, eyni zamanda dilinin zənginliyinin sübutudur. Əgər nəzərə alsaq ki, bu gün planetimizdə yaşayan minlərlə millət və etnik qrup sayı heç iki yüzə çatmayan dövlətlərin bayrağı altında cəmləşib və sayı 200-ə yaxın olan bu dövlətlərin rəsmi dövlət dillərinin sayı 70-i keçmir, onda hər hansı bir millətin öz dilinin öz dövlətində dövlət dili olmasının əhəmiyyətini dərk etmək o qədər də çətin olmaz.

Azərbaycan dilində çıxış edib. Az keçməmiş bu dil dövlət əhəmiyyətli tədbirlərə yol açıb. Azərbaycan SSR-nin 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi qəbul edilməsi isə həmin dövr üçün əhəmiyyətli hadisə idi. Müstəqillik ərəfəsi və onun ilk illərində dilimizin adının dəyişdirilməsi, onunla bağlı ənənələrin nəzərə alınmaması indi də təəsüf doğurur. 1995-ci ildə qəbul edilən Konstitusiyaya isə dövlət dilinin adı bərpə olundu. Bundan sonra hökumət səviyyə-

də" sərəncamları və bu istiqamətdə görülən işlər də dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahürüdür. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2013-cü il 9 aprel tarixli sərəncamı ilə "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi də ana dilimizin müasir dövrün tələbləri şəraitində qorunması, saflaşdırılması kimi vacib, konseptual məsələləri qarşıya vəzifə